

Kvalitetsvurdering af Den Gamle By 2020

Indholdsfortegnelse

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	3
Kvalitetsvurdering af Den Gamle By i 2013	3
Fakta om Den Gamle By	4
Kvalitetsvurderingens fokusområder	4
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	4
Ressourcegrundlag	6
Forskning	9
Formidling	10
Samlingsvaretagelse	12
Museumslovens kapitel 8	15
Baggrund	17
1. Kvalitetsvurderingsforløbet i Den Gamle By	17
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	18

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Den Gamle Bys opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende.

Museet har fulgt op på hovedparten af de forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen i 2013.

- Museet har udarbejdet et samlet strategisk grundlag med underliggende strategier og planer for arbejdet på de museumsfaglige opgaver.
- Museet har arbejdet målrettet med udvikling af sine formidlingstilbud, herunder produceret en ny udstilling af høj kvalitet i både den Gamle By og på Besættelsesmuseet. Museet har desuden arbejdet med servicetiltag, som understøtter den samlede museumsoplevelser, herunder åbnet ny restaurant med væsentlig større kapacitet.
- Museet har tilendebragt sit registreringsefterslæb og påbegyndt nedlæggelsen af uegnede loftsmagasiner. Det er fortsat en væsentlig og ressourcekrævende udfordring at afslutte arbejdet med at skabe tilfredsstillende bevaringsforhold for hele museets samling.

Dertil kommer, at Den Gamle By fortsat arbejder professionelt og målrettet med kvalitative forbedringer af sin samlede virksomhed, og med undtagelse af bevaringsområdet varetager de museumsfaglige opgaver på et højt kvalitativt niveau. Den Gamle Bys er stadig et forbillede i den danske museumsverden gennem sit vedvarende fokus på sætte brugeren i centrum for museets udvikling af formidling og servicetilbud, og museet bidrager med denne viden i såvel nationale som internationale samarbejdsrelationer og gennem sin deltagelse i samfundsdebatten.

Kvalitetsvurdering af Den Gamle By i 2013

Den Gamle By blev kvalitetsvurderet af Slots- og Kulturstyrelsen i 2013. Styrelsen konstaterede bl.a. følgende i rapporten fra 2013:

- Museet er en betydelig, udadvendt publikumsattraktion og en markant aktør i museumslandskabet, som arbejder professionelt og målrettet med fortsat kvalitativ forbedring og udvikling af den samlede virksomhed.
- Med undtagelse af bevaringsområdet varetager Den Gamle By de museale opgaver på meget højt niveau og har stærke nationale og internationale samarbejdsrelationer. Gennem sin forskning og eksperimenterende formidling er Den Gamle By et forbillede, som bidrager væsentligt til udvikling af den danske museumsverden.
- Museet er en meget aktiv deltager i den kulturpolitiske debat.

- Museet har et solidt økonomisk grundlag og en betydelig egenindtjening, men museet skal overveje sin egenkapitals størrelse og tilgængelighed
- Museet blev anbefalet:
 - at samle museets mange særskilt formulerede strategier i en samlet strategi for museets samlede virksomhed, som sikrer sammenhæng mellem museets strategiske grundlag, faglige opgavevaretagelse, organisation og ressourcemæssige muligheder.
 - at opgradere udstillingen på Besættelsesmuseet og udskille samlinger, som ikke formidles.
 - at indhente sit registreringsefterslæb og dokumenterer sin registreringspraksis.
 - at prioritere ressourcer på at forbedre sine bevaringsforhold ved at afvikle dårlige magasiner samt udarbejder en prioriteret plan for det samlede bevaringsarbejde.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2013 kan læses her: https://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/museer/dokumenter/Kvalitetsvurdering_GlBy_Rev_final_rapport.pdf

Fakta om Den Gamle By

Den Gamle By er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med nationalt ansvar for de danske købstæders historie, herunder næringsliv, livsformer og bygningskultur. Den Gamle By har desuden ansvar for nyere tids kulturhistorie i Aarhus Kommune med fokus på besættelsestiden 1940-45.

Den Gamle By er en selvejende institution. Aarhus Kommune er som følge af den kulturelle rammebevilling til Aarhus Kommune museets offentlige hovedtilkudsyder.

Museet omfatter to besøgssteder:

- Den Gamle By på Viborgvej.
- Besættelsesmuseet ved Domkirkepladsen.

Nøgletal for museet 2019

- Museets samlede indtægter var på 144 mio. kr.
- Museet rådede over 166 fastansatte årsværk, heraf 24 videnskabelige årsværk.
- Museet havde 523.173 besøgende.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

- Den Gamle By har et velafgrænset fagligt fokus på de danske købstæders historie i et landsdækkende perspektiv, herunder næringsliv, livsformer og bygningskultur. Museet har desuden ansvar for nyere tids kulturhistorie i Aarhus Kommune med fokus på besættelsestiden 1940-45. I sit arbejde har Den Gamle By tillige fokus på en række landsdækkende samlinger inden for tekstil og dragter, ure, plakater, legetøj, sølv-tøj, smykker, møbler samt fajancer og porcelæn.
- Museet har i 2020 udarbejdet en samlet strategi. Museets mission er, at historien skal ud til folk. Det indebærer, at museet skal nå ud til så mange mennesker som muligt, også til den del af befolkningen, som normalt aldrig går på museum. Museets mission understøttes af et værdigrundlag, otte visioner og syv ledetråde. Det strategiske grundlag samler strategier for museets faglige opgavevaretagelse, men er ikke relateret til museets organisation og ressourcegrundlag. Museet har omsat strategien til fire overordnede målsætninger, som løbende nedbrydes i delmål og handleplaner, og i det daglige arbejde bliver nye ideer og projekter løbende vurderet i forhold til de fire overordnede målsætninger.
- Museet har indgået en fireårig aftale med Aarhus Kommune, som udgør den formelle ramme for samarbejdet mellem Aarhus Kommune og Den Gamle By. Aftalen fungerer som et udviklings- og dialogredskab mellem parterne.

b. Organisation

- Den Gamle By er organiseret i 7 søljer med hver sin leder. Hertil kommer museets stabsfunktioner og Dansk Center for Byhistorie.
- Den Gamle Bys organisation har gennem en længere årrække været præget af museets vedvarende udvikling og projektorganisering. Det har medført løbende justeringer og ændringer i museets organisation og ledelsesstruktur. Der forventes yderligere organisationsændringer, når museet nedjusterer udviklingen, når de igangværende projekter er afsluttede.
- Dansk Center for Byhistorie er et forsknings- og formidlingscenter etableret i 2001 i samarbejde med Aarhus Universitet. Centrets primære arbejdsfelt er de danske byers historie. Medarbejderne har både arbejdspladser på universitet og i Den Gamle By. Dermed understøtter centret museets det faglige miljø. Centrets drift og fastansatte leder er finansieret af Den Gamle By og Aarhus Universitet i fællesskab, mens yderligere forskningsarbejde primært finansieres af eksterne midler. Den Gamle Bys direktør er bestyrelsesformand for Dansk Center for Byhistorie.
- Den Gamle By har ingen venneforening, men Klub Den Gamle By har godt 16.000 medlemmer.

c. Ledelse

- Den Gamle By ledes af en museumsdirektør med ansvar for museets overordnede profil, udvikling og strategi samt 9 chefer med klart definerede ansvarsområder.
- I henhold til museets vedtægter fra 2019 skal bestyrelsen sammensættes af 10 medlemmer: Formanden for Regionsrådet for Region Midtjylland, formanden for Erhverv Aarhus, formanden for LO Aarhus, formanden for Aarhus Håndværkerforening samt rektor for Aarhus Universitet eller en repræsentant fra universitets ledelse udpeget af rektor. Aarhus Byråd og CAC Fonden udpeger hver et medlem, og museets

medarbejdere udpeger en personalerepræsentant. Bestyrelsen udpeger to medlemmer med komplementære kompetencer efter indstilling fra forretningsudvalget. Bestyrelsessammensætningen i vedtægterne fra 2019 er endnu ikke fuldt implementeret. Bestyrelsen består i øjeblikket af 12 personer, fordi det i forbindelse med vedtægtsændringerne blev besluttet, at alle bestyrelsesmedlemmer sidder deres periode ud. Den ny bestyrelsessammensætning bliver fuldt implementeret efter kommunalvalget i 2021.

- Det fremgår ikke af museets vedtægter, hvilke kompetencer de enkelte bestyrelsesmedlemmer skal bidrage med, eller hvilke kompetencer den samlede bestyrelse skal besidde, men bestyrelsen evaluerer løbende, om den har de nødvendige kompetencer til at drive et museum professionelt.
- Bestyrelsen består af 11 mænd og en kvinde (personalerepræsentanten). Aldersgennemsnittet er på 59 år. Bestyrelsen er bredt sammensat med hensyn til uddannelses- og erhvervsmæssig baggrund.
- Der er en klar arbejdsfordeling mellem museets bestyrelse og den daglige leder. Bestyrelsen gennemgår årligt museets arbejdsgrundlag og evaluerer fremdriften i museets strategi, mål og planer samt sit samarbejde med den daglige leder.
- Bestyrelsen har et forretningsudvalg, der består af formand, næstformand samt et medlem af bestyrelsen. Der er et tæt samarbejde mellem den daglige ledelse og forretningsudvalget.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en organisations- og ledelsesstruktur, som løbende justeres og tilpasses, så den effektivt og professionelt understøtter museets drift og udvikling.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har udarbejdet et samlet strategisk grundlag, som samler museets faglige strategier og målretter museets arbejde gennem prioriteringer i museets daglige arbejde, selvom planarbejdet ikke fremstår synligt sammenknyttet med museets organisation og ressourcer.
- at museets bestyrelse løbende evaluerer museets arbejde og vurderer, hvorvidt bestyrelsen besidder de rette kompetencer til at drive et museum professionelt.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets bestyrelse primært består af mænd.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet arbejder mod en bedre kønsmæssig ligestilling i sin bestyrelse.

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

- Museets samlede indtægter i 2019 var på 144 mio. kr. Indtægterne fordeler sig således:
 - Tilskud fra staten: 18,3 mio. kr.
 - Tilskud fra kommune: 13,8 mio. kr.
 - Ikke-offentlige tilskud: 45,8 mio. kr.
 - Egenindtjening: 66,1 mio. kr.
- Det statslige driftstilskud er som en del af finanslovsaftalen for 2017 midlertidigt forhøjet med 3 mio. kr. i perioden 2017-20.
- 11,6 mio. kr. af det statslige driftstilskud udbetales via den kulturelle rammebevilling af Aarhus Kommune. Hermed bliver Aarhus Kommune museets offentlige hovedtilskudsyder og økonomisk tilsynsførende myndighed.
- Museets frie egenkapital var på 3,6 mio. kr. Dertil kommer museets bundne egenkapital, som består af donationer og arv, der er øremærket specifikke historiske huse eller projekter knyttet til dem. Den bundne egenkapital forbruges i henhold til givers ønsker, og er ifølge museet juridisk vanskelige at aktivere. Den bundne egen kapital var på 53 mio. kr. ved årsafslutningen i 2019. Anslået 12 mio. kr. er siden forbrugt på ombygning af museets restaurantfaciliteter.
- I 2019 havde museet et underskud på 3 mio. kr. i sit driftsregnskab. I 2020 forventer museet, at det til trods for personaletilpasninger får et underskud på 1,5-2,0 mio. kr. på grund af nedlukning og restriktioner under corona pandemien.

b. Medarbejdere

- Museet rådede i 2019 over 166 fastansatte årsværk, heraf 24 videnskabelige årsværk – 5 på ph.d.-niveau eller derover samt 7 årsværk i tidsbegrænsede stillinger, heraf 4 videnskabelige årsværk.
- 39 af museets fastansatte årsværk blev udført af medarbejdere i fleksjobs eller lignende ordninger.
- Museet råder over en del frivillige, som indgår i museets daglige arbejde. Det anslås af frivillige udførte arbejde svarende til 20 årsværk i 2019. Museet har formuleret regler og retningslinjer for de frivillige, og der bliver udarbejdet en ansættelseskontrakt med hver enkelt frivillig.

c. Bygninger

- Museet ejer 86 historiske huse samt to moderne udstillingsbygninger placeret på friluftsmuseets grund, som Aarhus Kommune vederlagsfrit stiller til rådighed for museet. Bygningerne anvendes fortrinsvis til udstillinger, med rummer også kontorer, værksteder, magasiner, spisesteder og andre publikumsfaciliteter. Udenomsarealerne er en integreret del af museet indrettet med haver, bymiljøer, aktivitetsrum mv. Museet har vedligeholdelsesforpligtelsen på både bygninger og udenomsarealer på hovedadressen på Viborgvej. Museet råder desuden over kælderens under den tidligere politigård, som i dag rummer Besættelsesmuseet. Aarhus Kommune ejer bygningen og stiller kælderen vederlagsfrit til rådighed for Den Gamle By. Aarhus Kommune varetager det udvendige vedligehold af bygningen. Museet står for det indvendige vedligehold af kælderen. Museet ejer sine magasinhaler nord for Aarhus og et lager til bygningsdele og

inventar i Randers Kommune. Museet lejer desuden et driftslager i Holme samt en kold hal i Favrskov Kommune.

- Museet fører systematisk tilsyn med de historiske bygninger gennem såvel løbende som 4-årige bygnings-syn, der danner grundlag for en prioriteret plan for bygningernes bevaring og vedligeholdelse. Ved siden af det løbende vedligehold gennemfører museet mere omfattende restaureringer og ombygninger efter behov. Museet har sin egen bygningsafdeling med faguddannet personale med ekspertise inden for vedligeholdelse og istandsættelse af historiske bygninger. Den Gamle By samarbejder med flere andre af landets frilandsmuseer om bygningsvedligehold og istandsættelser af historiske huse.
 - I 2019 brugte museet 20 % af sine samlede udgifter på bygningsdrift, -vedligehold og pleje af udenomsarealer inklusiv lønninger til egne håndværkere. En væsentlig del af museets bygningsvedligehold finansieres gennem fonde, foreninger og private donationer, som øremærkes specifikke huse eller projekter knyttet hertil.
 - Museets bygninger og udenomsarealer fremstår meget vedligeholdte.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet under normale omstændigheder har et solidt økonomisk grundlag med en høj egen indtjening og ikke-offentlig finansiering, som løbende omsættes i et stort antal ambitiøse udviklingsinitiativer på museet.
- at museet arbejder systematisk og professionelt med vedligehold og istandsættelse, som for en stor del finansieres gennem private og ikke-offentlige donationer, og at museet sætter sin ekspertise på området i spil i sit samarbejde med andre af landets frilandsmuseer.
- at museet har fastansat personale med relevant faglig baggrund og har opbygget egen ekspertise inden for håndværk og bygningsvedligehold af historiske bygninger, som er en af museets kerneopgaver.
- at museet frivillige tilfører museet en væsentlig ressource, og at museet forventningsafstemmer med hver enkelt gennem regler, retningslinjer og en personlig kontrakt.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet i betragtning af sin høje omsætning har en meget begrænset fri egenkapital, som kan aktiveres i krisetider. Dette udgør en væsentlig økonomisk sårbarhed.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet oparbejder en større, fri egenkapital.
-

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

- Den Gamle By bedriver generel byhistorisk forskning i regi af Dansk Center for Byhistorie, som drives i samarbejde med Aarhus Universitet. Derudover forsker museet inden for tre felter. 1) Forskning i relation til museets satsninger og udviklingsprojekter. 2) Forskning inden for håndværksteknikker, materialekundskab osv. 3) Museologisk forskning om museet funktion og rolle i det moderne samfund.
- Det tætte forskningssamarbejde mellem museet og Aarhus Universitet i Dansk Center for Byhistorie resulterer i et stærkt fagligt forskningsmiljø, som medfører, at der uddannes ph.d.er, og at universitetsstuderende skriver opgaver, specialer inden for byhistoriske temaer med relevans for Den Gamle Bys arbejde. Centret arrangerer desuden konferencer med inden for museets arbejdsområde.
- Både Den Gamle By og Dansk Center for Byhistorie indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre relevante vidensinstitutioner og museer både nationalt og internationalt.
- Til brug for Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt en oversigt over egne og Dansk Center for Byhistories forskningspublikationer fra 2017-20. I den 4-årige periode har de produceret 140 forskningspublikationer. Flere af titlerne er af populærvidenskabelig eller formidlende karakter. 19 publikationer er fagfællebedømte. 27 er publiceret i serier eller på forlag optaget på den bibliometriske forskningsindikator autorisationslister (BFI). Forskningen er udgivet i differentierede typer forskningspublikationer såvel nationalt som internationalt.
- Museet har en kortfattet, nedskrevet strategi for den samlede forskningsindsats. Den angiver museets forskningsområder, -samarbejder –prioriteringer samt forskningens relation til de øvrige museumsfaglige opgaver. Strategien er ikke relateret til museets ressourcer og organisation, og den beskriver ikke niveauet for museets forskning.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et formaliseret og tæt samarbejde med Aarhus Universitet om Dansk Center for Byhistorie, som har skabt et stærkt fagligt miljø og bidrager til forskningsproduktion og forskeruddannelser på museets arbejdsområde.
- at museet og Dansk Center for Byhistorie har en betydelig forskningsproduktion, som udgives i differentierede forskningspublikationer både nationalt og internationalt. Dog kan andelen af fagfællebedømte publikationer og publikationer udgivet på tidsskrifter/forlag optaget på BFI med fordel øges.
- at museet og Dansk Center for Byhistorie indgår i nationale og internationale faglige netværk og samarbejder, som resulterer i forskning.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har udarbejdet en nedskrevet forskningsstrategi.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet i sin forskningsstrategi sætter mål for forskningens niveau og overvejer, hvorvidt en større andel af museets vidensproduktion skal fagfællebedømmes eller udgives på tidsskrifter/forlag optaget på BFI.
-

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

a. Formidling

- Siden seneste kvalitetsvurdering i 2013 har Den Gamle By gennemført en markant, kvalitativ udvikling af sine formidlings- og servicetilbud:
 - I 2014 åbnede museet et minimarked, en damefrisør og en bogcentral i 1974-kvarteret.
 - I 2015 åbnede udstillingen Huset Fortæller, som formidler husets og dets beboeres historie, udvikling i byggematerialer samt hvilke dyr, der kan bo i et almindeligt byhus. Museet åbnede desuden 6 lejligheder, et VVS værksted, et knallertværksted, et spejderlokale og Jazzbar Bent J i 1974 kvarteret.
 - I 2016 åbnede museet en børnehave og blind mands lejlighed i 1974 kvarteret.
 - I 2017 åbnede Den Gamle By Aarhus Fortæller, som er en underjordisk, byhistorisk udstilling om Aarhus fra vikingetiden til i dag. Museet åbnede ligeledes Smykkeskrinet, hvor en stor del af museets smykkesamling med fokus på dansk smykkedesign fra 1900-2000 er udstillet. Museet åbnede desuden en automobilforhandler og et cykelværksted i 1927 kvarteret.
 - I 2019 åbnede modetøjsforretningen Elle i 1994 kvarteret.
 - I 2020 åbnede museet en ny restaurant med en væsentlig kapacitetsforøgelse i Gæstgivergården samt sine nye udstillinger på Besættelsesmuseet, som formidler besættelsestiden i Aarhus.
- I øjeblikket arbejder museet på at etablere en ny hovedindgang tættere på centrum af Aarhus med forventet åbning i december 2022. Hovedindgangen skal forbedre de besøgenes tilgængelighed til museet og samtidig skabe bedre og moderne modtagelses- og butiksfaciliteter. Bagsiden af hovedindgangen bliver et butikscenter anno 2014. Dermed fortsætter museets sin vedvarende udviklingsproces mod at skabe relevans for museets brugere ved at bringe museets indhold og formidling op til nutiden, så den kan gå i dialog med brugernes egne erindringer. I forbindelse med projektet arbejder museet desuden på at skabe et godt flow af besøgende gennem museet ved at udvikle sine formidlingsaktiviteter på udenomsarealerne.
- Sideløbende med museets udviklingsprojekter opdaterer og fornyr Den Gamle By løbende sine eksisterende udstillinger.

- Den Gamle By har desuden udviklet en særlig social profil med tilbud til børn og unge med mentale handicaps samt ældre med demens. I den forbindelse udbyder museet særlige kurser for SoSu-assistenter under uddannelse.
- Den Gamle By har en nedskrevet formidlingsstrategi, som er tæt knyttet til museets mission. Den lægger vægt på, at museet skal belyse almindelige menneskers historie, at der skal være mangfoldighed i museets formidling og indhold, og at museet skal være relevant og vedkommende for almindelige mennesker. Strategien skaber sammenhæng til museets øvrige faglige opgaver, idet museet har fokus på, at det faglige arbejde og medarbejdernes efteruddannelse prioriteres i forhold til museets formidlingsmæssige målsætninger.
- Den Gamle By formidler i udgangspunktet på museets to besøgssteder: Frilandsmuseet og de indendørs udstillinger i Den Gamle By samt på Besættelsesmuseet, som er placeret i Gestapos hovedkvarter under besættelsen. Museet har et begrænset antal formidlingsaktiviteter uden for museets besøgsadresser, men det deltager i en lang række aktiviteter i det offentlige rum, som er arrangeret af andre relevante samarbejdspartnere det drejer sig f. eks om åben byvandring under Aarhus Festuge eller samarbejde med Aarhus Kommunes om udstillinger på byens plejehjem.
- Museet formidler gennem genstands- og interiørudstillinger, levendegørelse, foredrag, rundvisninger, fødevarer, undervisning, bymiljøer, historiske legepladser og haver, events, sæsonbestemte markeder, byvandring, publikationer, hjemmeside, sociale medier mm. Museet har en omfattende og differentieret formidlingsvirksomhed af høj kvalitet målrettet forskellige målgrupper og med brug af varierede formidlingsformer. Helhedsoplevelsen understøttes af museets servicetilbud, der med udgangspunkt i de besøgenes behov er blevet forbedret væsentligt de seneste år. I 2019 gennemførte museet fire særudstillinger. De blev alle vist på Dansk Plakat Museum i Den Gamle By.
- Museet arbejder løbende med udvikling af nye formidlingsformater. F.eks bringes museets eksperter inden for det museumsfaglige såvel som håndværkere i spil i formidlingen, ligesom museet også er begyndt at udvikle arrangementer og temaweekends med særlige temaer inden for fx mad, drikke og historiefortælling. Udviklingen bygger på brugerinddragelse, evalueringer, forskning og en omfattende research og vidensproduktion. Ved siden af Den Nationale Brugerundersøgelse gennemfører museet egne undersøgelser af museets brugere, og museet gennemfører systematiske evalueringer af alle sine formidlingstilbud. Dette arbejde bidrager med data, som understøtter museets udvikling af sin formidlingen.
- Museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med museer, vidensinstitutioner og andre aktører i ind- og udland om udvikling af sin formidling, og museet deler aktivt både viden og resultater.

b. Undervisning

- Den Gamle By har undervisningsforløb til grundskolen, ungdomsuddannelser, voksenuddannelser, højskoler og de museumsrelaterede universitetsuddannelser. Museet har desuden undervisningsforløb til børn og unge med særlige behov. Undervisningsmaterialet er udarbejdet i samarbejde med uddannelsesinstitutionerne og tilpasset læreplaner og trinmål. Museet har formaliseret sit samarbejde med undervisningssektoren i skriftlige samarbejdsaftaler.

- I 2019 deltog fem hold fra daginstitutioner, 493 klasser fra grundskolen, 107 klasser fra ungdomsuddannelserne og 92 klasser fra andre uddannelser i museets undervisningstilbud. 90 elever og studerende modtog museets vejledning i forbindelse med projektarbejde.

c. Brugere

- I 2019 havde Den Gamle By 523.173 besøgende på sine besøgssteder. 190 deltog i museets egne offentlige, annoncerede arrangementer uden for museets besøgsadresser. 59.750 deltog i museets aktiviteter til arrangementer, hvor museet deltog, men ikke selv var arrangør.
- Den Nationale Brugerundersøgelse viser, at brugernes samlede vurdering af Den Gamle By ligger på 8,9 på en skala fra 0-10. Det er 0,3 højere end gennemsnittet for landets øvrige museer. I forhold til landsgennemsnittet blev den Gamle By besøgt af flere kvinder (64 %), flere 14-19-årige (35 %) og flere brugere med erhvervsfaglig uddannelse eller uddannelser fra folkeskolen og ungdomsuddannelserne (37%). I forhold til landets øvrige museer afspejler Den Gamle Bys brugere således i højere grad befolkningssammensætninger, når man ser bort fra køn. 25 % af museet besøgende er udenlandske turister. Det svarer stort set til gennemsnittet på landets museer

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en omfattende og differentieret formidlingsvirksomhed af høj kvalitet målrettet forskellige målgrupper og med brug af varierede, mangfoldige formidlingsformer.
- at museet til stadighed udvikler sine formidlingstilbud både i omfang og kvalitet gennem brugerinddragelse, videnproduktion og brugerundersøgelser. Museet formår i høj grad at sætte sine brugere og deres behov i centrum for udviklingen af museets formidling.
- at museet løbende udvikler helhedsoplevelsen kvalitativt ved at arbejde med brugerrejsen og udvikling af de efterspurgte servicetilbud.
- at museet har mange og tilfredse brugere, som repræsenterer et forholdsvis bredt udsnit af befolkningen.
- at museet indgår i relevante faglige netværk og aktivt deler sin viden om formidling både nationalt og internationalt.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har en nedskrevet formidlingsstrategi, som relaterer sig til museets øvrige museumsfaglige arbejde.

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

- Museet karakteriserer sine samlinger som overordenslige omfangsrige, men respekterer samtidig de valg og prioriteringer, som ligger til grund for, at museet historisk har opbygget store samlinger inden for mange forskellige genstandsområder.
- I 2019 omfattede museets samling 264.281 inventarnumre svarende til ca. 1.388.000 genstande. Dertil kommer ca. 97.000 genstande, der benyttes som rekvisitter i Den Moderne By (perioden fra 1927 til nu) og Det Levendegjorte Museum. Rekvisitterne er ikke registrerede og dermed ikke en del af museets samling.
- Tilvæksten i museets samling var på 14.990 genstande fra 2015-19. Alle er indsamlet i relation til museets forskning. Museet forklarer, at den store indsamling primært skyldes, at museet har gennemgået sin tidligere uregistrerede plakatsamling. Indsamlingen afspejler plakaterne formelle indlemmelse i samlingen gennem registrering. Museet mangler fortsat at gennemgå den sidste fjerdedel af plakatsamlingen. I samme periode har museet ikke ansøgt Slots- og Kulturstyrelsen om tilladelse til udskillelse, men Den Gamle By oplyser, at de fra tid til anden har udskilt genstande til andre statsstøttede museer, og i 2020 er museet begyndt på en mere systematisk gennemgang med henblik på yderligere udskillelse.
- Museet har en nedskrevet indsamlingspolitik, som indeholder en overordnet politik og mere detaljerede politikker på emneområderne: Jul, plakater, Aarhus generelt, besættelsestiden i Aarhus, de moderne bykvarterer (1927, 1974, 2014). Det fremgår, at museets indsamling er baseret på en restriktiv, aktiv og faglig reflekteret praksis, der er knyttet til museets forskning og formidling. Der er udformet en indkomstseddel med indkomstkvittering til giver med nødvendige oplysninger. Museet koordinerer sin indsamling med andre museer.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KiD). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

- Museets samling er fuldt registreret, og registreringerne er indberettet til Museernes Samlinger.
- Museet har udarbejdet retningslinjer for sit registreringsarbejde. Museet angiver en museumsfaglig begrundelse for indsamlingen som en del af registreringen, og museet råder over personale med relevant registreringskompetence, der indgår i faglige netværk om samlingsarbejdet.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

- Den Gamle By har sin egen bevaringsafdeling, som råder over 9 medarbejdere svarende til 6 årsværk. Afdelingen varetager museets konserveringsfaglige arbejde. Som en del af dette vejleder bevaringsafdelingen løbende museets øvrige medarbejdere om klima- og bevaringsforhold, rengøring osv.
- Den Gamle By råder over 28 magasiner til museets samling. Museets hovedmagasin er placeret Nord for Aarhus (2800 m²). Museet har desuden købt en andel i fællesmagasinet i Randers. Museets plakater ligger på magasin på Åbyhøj Bibliotek. Dertil kommer 13 loftsmagasiner i museets historiske huse og 9 magasinrum i nyere bygninger på hovedadressen ved Botanisk Have.
- Det fremgår af den eksterne konserveringsfaglige udtalelse, at som på andre frilandsmuseer er flere af udstillingerne i de historiske bygninger bevaringsmæssigt udfordrede, fordi klimaet er vanskeligt at regulere, og der er en højere forekomst af skadesdyr og skimmelsvamp. Museet arbejder målrettet, struktureret og kreativt med denne udfordring på et højt fagligt niveau gennem bl.a. tilsyn, rengøringsrutiner og uddannelse af museets personale. Dele af disse rutiner er blevet midlertidigt indstillet pga. nedskæringer som følge af corona. Museet er særligt udfordret af sine magasinforhold, fordi de gode og acceptable magasiner enten er fyldte eller overfyldte. I flere af museets loftsmagasiner er genstandene under nedbrydning eller akut nedbrydning, og de er dermed uegnede til opbevaring af museumsgenstande. Siden kvalitetsvurderingen i 2013 har museet tømt fem loftsmagasiner og fire er delvist tømt. Arbejdet er imidlertid gået i stå, fordi der ikke er plads til flere genstande i magasinerne i Trige. Ifølge den konserveringsfaglige udtalelse opbevarer museets desuden museumsgenstande i containere under åben himmel, hvilket vurderes at være uegnet for opbevaring af museumsgenstande, ligesom de vandførende rør i plakatmagasinet på Åbyhøj Bibliotek udgør en bevaringsmæssig risiko.
- Den Gamle By har gennem en årrække arbejdet for at etablere et fællesmagasin for museerne i Aarhus. Projektet er budgetteret til at koste 219 mio. kr. Museet har sammen med projektets samarbejdspartnere modtaget 4,6 kr. i tilskud fra Kulturministeriet til projektet i 2019. Den Gamle By oplyser, at der endnu ikke har fundet yderligere finansiering.
- Museet oplyser, at klimaændringer har gjort det nødvendigt at have øget opmærksomhed på den præventive bevaringsindsats, og museet har prioriteret en stor del af ressourcerne på bevaringsområdet til det præventive arbejde. Derimod har museet kun afsat begrænsede ressourcer til samlingsgennemgange og udskillelser siden seneste kvalitetsvurdering.
- Museet har i 2019 indberettet, at 76 % af samlingen er i hhv. formidlingseget (49 %) og stabiliseret (27 %) tilstand, og at 24 % er i hhv. behandlingskrævende (16 %) og svært skadet (8 %) tilstand.
- Den Gamle By har ikke udarbejdet en samlet prioriteret bevaringsplan, men museet arbejder med en række prioriterede oversigter over arbejdsopgaver inden for forskellige arbejdsfelter på museet.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet stort set har indhentet sit registreringsefterslæb, indberettet registreringerne til Museernes Samlinger og har udarbejdet retningslinjer for sit registreringsarbejde.
- at museet arbejder struktureret, målrettet og kreativt med bevaringen gennem en prioriteret indsats, om end prioriteringen ikke er nedskrevet i en samlet, prioriteret bevaringsplan.
- at museet er initiativtager til et samarbejde mellem de århusianske museer om etablering af et fællesmagasin.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har en nedskrevet indsamlingspolitik, som sikrer en aktiv, restriktiv og faglig reflekteret indsamlingspraksis inden for Den Gamle Bys ansvarsområde.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet respekterer tidligere tiders mere ekspansive indsamling fremfor at overveje, om dele af samlingen kan udskilles, fordi den ikke forventes at blive aktiveret i en forsknings- og formidlingssammenhæng.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at en fjerdedel af museets samling er i behandlingskrævende eller svært skadet bevaringstilstand.
- at museet arbejder med at nedlægge uegnede magasiner er gået i stå.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet med henblik på udskillelse overvejer, om museets samling rummer genstandsområder, der ikke placerer sig centralt i museets ansvarsområde eller kan forventes at indgå i museets forskning og formidling, da det er ressourcekrævende at opbevare samlinger, som ikke bruges aktivt.
- at museet udarbejder en plan for nedlæggelse af sine uegnede loftsmagasiner inden for en kort tidshorisont samt afsætter ressourcer til at forbedre samlingens bevaringstilstand gennem konservering og/eller udskillelser på baggrund af samlingsgennemgange.
- at museet samler de data, som understøtter museets prioritering af bevaringsarbejdet, og udarbejder en samlet prioriteret bevaringsplan.

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

- I henhold til museets vedtægter har Den Gamle By varetaget museumslovens kapitel 8 inden for nyere tids kulturhistorie i Aarhus Kommune overtagelsen af Aarhus Bymuseum i 2011. I forbindelse med museums- overtagelsen overtog Den Gamle By desuden en aftale om, at museet mod timebetalt fakturering varetager opgaven i Favrskov Kommune.
- Arbejdet indebærer, at museet skal bidrage til at udpege, undersøge, dokumentere og sikre bevaringsvær- dier som led i kommunernes fysiske planlægning. Museets betegner samarbejdet med kommunerne som velfungerende. Arbejdsgangene er formaliserede, og museet bliver inddraget tidligt i processen. I 2019 afgav Den Gamle By høringssvar i 50 sager.
- Den Gamle By varetager desuden opgaven proaktivt gennem sin deltagelse i Aarhus Kommunes lokale Kulturmiljøråd, hvor museet kommer meget tidligt ind i planprocesserne og vurderingen af kulturbeva- ringsværdierne skærpes gennem det tværfaglige samarbejde. Museet betegner samarbejdet i det lokale kulturmiljøråd som særdeles effektivt.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et velfungerende, formaliseret samarbejde med Aarhus og Favrskov Kommune om nyere tids kapitel 8, og at museet inddrages tidligt i planmyndighedernes processer.
-

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet i Den Gamle By

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d. 1-2. december 2020

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Peter Kjær

Direktør Thomas Bloch Ravn

Vicedirektør Allan Leth Frandsen

Administrationschef Henning Kjærgaard

Bygningschef Niels Meyer

Overinspektør Martin Brandt Djupdræt

Fra Aarhus Kommune:

Kulturchef Lars Davidsen

Konsulent Mette Damm

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Enhedschef Ole Winther

Chefkonsulent Berit Fruelund Kjærside

I forbindelse med besøget blev et repræsentativt udvalg af museets udstillinger, magasiner, administrationslokaler mv. besøgt.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste sytten år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)

Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)

Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)

Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)

Den nationale brugerundersøgelse (Kulturstyrelsen, 2009-2019)

God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)

Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)

Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens [hjemmeside](#).

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskuds-ydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.